

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародної торгівлі,
митної справи та фінансових технологій

Протокол № 3 від 20.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Катерина НЕМАШКАЛО

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ І ФОНДОВИЙ РИНОК

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність

07 "Управління і адміністрування"

072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок"

Освітній рівень
Освітня програма

другий (магістерський)
"Фінанси і кредит"

Статус дисципліни

Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Розробник:
д.е.н., професор

Підписано КЕП

Наталія ВНУКОВА

Завідувач кафедри
міжнародної торгівлі, митної
справи та фінансових
технологій

Вікторія ТИЩЕНКО

Гарант програми

Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Харків
2024

ВСТУП

Ринок фінансових послуг та фондовий ринок в умовах формування та розвитку ринкових трансформацій поряд з використанням новітніх технологій, телекомунікацій та інформаційного простору є одним із важливих сегментів економіки та фінансів, що підтверджує актуальність та необхідність підготовки фахового забезпечення для розвитку ринків. Це особлива сфера взаємовідносин державних, фінансових установ, фондового ринку для задоволення фінансових потреб і формування пропозицій з надання фінансових послуг на державному рівні або у світовій інтеграції фінансових та фондових ринків країн.

Розвиток ринку фінансових послуг та фондового ринку, які виконували би функції розподілу та обороту капіталу від інвестора до виробника, визначав критерії ефективного використання фінансових ресурсів за секторами економіки; розв'язував економічні проблеми на грошовому, валютному, фондовому ринку та ринку позичкового капіталу; забезпечував прогресивний розвиток лізингових послуг та факторингу є особливо актуальним. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності, спрямованої на поглиблення інтеграцій між країнами і митне регулювання, його вдосконалення при адаптації до європейських норм вимагає глибоких знань у сфері ринку фінансових послуг в частині платіжних операцій і розвитку кредитування.

Навчальна дисципліна «Ринок фінансових послуг і фондовий ринок» передбачає набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, які стосуються структури та суб'єктів ринку фінансових послуг, цінних паперів, зокрема, при супроводженні міжнародних контрактів, функцій його складових, видів діяльності, основних завдань державного регулювання ринку фінансових послуг та фондового ринку, в тому числі у сфері митного регулювання.

Мета навчальної дисципліни «Ринок фінансових послуг і фондовий ринок» - надання здобувачам вищої освіти необхідних знань, формування навичок та розвиток комунікацій на ринку фінансових послуг та фондовому ринку; формування бачення системи оцінки взаємозв'язків на ринку фінансових послуг та фондовому ринку та відповідної державної політики у цій сфері.

Завданнями навчальної дисципліни є вивчення сутності та функцій, які виконує ринок фінансових послуг; фондовий ринок, визначення ролі держави та наукових засад побудови цього ринку як цілісного механізму перерозподілу фінансових ресурсів між державою, фізичними та юридичними особами; висвітлення основних напрямів державної політики у сфері регулювання фінансових відносин.

Предметом навчальної дисципліни є опрацювання особливої сфери грошових відносин, які виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними та фізичними особами за умов надання фінансових послуг спеціалізованими фінансовими і кредитними установами та іншими банківськими та небанківськими інститутами.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є фінансова система держави.
Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР01	СК1
ПР08	СК8
ПР09	ЗК6
ПР11	ЗК5

де ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

СК1.Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності

ПР08. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та управляти ними

ПР09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні

Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці

1.1. Предмет і завдання дисципліни «Ринок фінансових послуг». Зв'язок з іншими теоретичними і прикладними фінансово-економічними навчальними дисциплінами. Передумови формування ринку фінансових послуг. Рух фінансових потоків в економіці. Фінансові послуги в системі послуг, організаційні форми їх надання.

1.2. Сутність фінансової послуги. Визначення послуги. Економічна

сутність фінансової послуги. Форми організації діяльності з надання фінансових послуг. Етапи розвитку ринку фінансових послуг в Україні, його функції, роль у мобілізації і розподілі фінансових ресурсів. Оптимізація фінансових потоків в економіці. Роль фінансових послуг в активізації бізнесу, оптимізації витрат та в ефективному формуванні та використанні коштів фінансових установ, збільшенні обсягів інвестицій.

1.3. Ринок фінансових послуг. Нормативно-правові основи діяльності установ з надання фінансових послуг. Перехід до впровадження дії нового закону «Фінансові послуги та фінансові компанії». Поняття товарного та фінансового посередництва. Функції фінансових посередників. Основні проблеми функціонування ринків фінансових послуг за відсутності фінансових посередників. Банківські послуги на ринку фінансових послуг. Поняття про спеціалізовані фінансово-кредитні установи та основні їх види. Страхові компанії. Недержавні пенсійні фонди. Інвестиційні фонди та компанії. Фінансові компанії. Кредитні спілки. Ломбарди. Лізингові компанії. Факторингові компанії.

1.4. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за формою, за функціями. Роль споживачів та оферентів на ринку фінансових послуг.

1.5. Фінансові послуги зі страхування. Поняття ринку страхування та його організаційна структура. Суб'єкти та інструменти ринку страхових послуг.

1.6. Інструменти і кон'юнктура ринку фінансових послуг. Сутність та Інформаційне забезпечення маркетингу в розробці перспектив його розвитку. Взаємозв'язок окремих елементів інфраструктури ринку фінансових послуг. Функції саморегулювних організацій.

Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ

2.1. Умови створення фінансових установ. Законодавче врегулювання порядку створення фінансових установ. Ведення державного реєстру фінансових установ. Умови початку ефективної діяльності. Організаційно-правова форма створення. Вимоги до капіталу фінансових установ. Порядок та умови (за діючим законодавством) реорганізації та ліквідації фінансових установ: банків, кредитних спілок, факторингових та лізингових компаній, інвестиційних фондів та компаній, недержавних пенсійних фондів, фінансових компаній, довірчих товариств, страхових компаній.

2.2. Організація діяльності фінансових установ. Конкурентна основа надання фінансових послуг. Обмеження для фінансових операцій для керівництва фінансової установи. Склад інформації про діяльність. Формування облікової політики. Особливості здійснення зовнішнього аудиту. Вимоги до клієнтів. Розробка програм фінансового моніторингу. Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг. Об'єднання фінансових установ. Спеціалізація, умови залучення іноземних інвесторів.

2.3. Ліцензування фінансових установ. Порядок ліцензування операцій на ринку фінансових послуг. Обов'язковість ліцензування. Документи для

ліцензування. Терміни дії ліцензії.

Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг

3.1. Організація державного регулювання ринків фінансових послуг. Мета і форми державного регулювання діяльності на ринку фінансових послуг в Україні. Органи, які здійснюють державне регулювання ринку фінансових послуг. Вимоги до ліквідності та платоспроможності фінансових установ. Захист прав споживачів фінансових послуг.

3.2. Формування системи органів державного регулювання ринків фінансових послуг. Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні. Співпраця та координація діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг в Україні. Координація діяльності саморегулювних організацій.

3.3. Особливості державного регулювання окремих ринків фінансових послуг. Регулювання діяльності окремих видів фінансових установ. Нормативи здійснення операцій банками. Регулювання діяльності кредитних спілок. Обмеження операцій інвестиційних фондів та інвестиційних компаній. Державне регулювання страхових компаній. Контроль за діяльністю учасників фондового ринку. Державне регулювання ломбардів, фондів фінансування будівництва та фондів операцій з нерухомістю, недержавних пенсійних фондів.

3.4. Концепція пруденційного нагляду на фондовому та страховому ринках. Нагляд за діяльністю фінансових установ на основі оцінки ризиків. Мікропруденційний нагляд.

Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму

4.1. Сутність нормативного регулювання попередження та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Засоби відмивання коштів: фінансові послуги, інструменти, інституціональні структури. Особливості побудови міжнародної системи протидії легалізації «брудних» коштів. Концептуальні принципи побудови національної системи. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового ураження». Міжнародні стандарти ФАТФ.

4.2. Організація системи фінансового моніторингу в Україні. Порогові та підозрілі операції. Рівні системи фінансового моніторингу: первинний і державний. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Їх обов'язки. Суб'єкти державного фінансового моніторингу. Державна служба фінансового моніторингу України. Система взаємодії із групою Егмонт.

Тема 5. Платіжні системи і переказ коштів

5.1. Порядок переказу коштів. Функціонування платіжних систем. Еквайрінг. Спеціальні платіжні засоби. Переказ коштів. Платіжні інструменти. Процедура реконсиляції. Порядок відкриття рахунків. Форми розрахунків при

переказі. Клірингові розрахунки.

5.2. Організація платіжних систем. Внутрішньодержавні платіжні системи. Міжнародні платіжні системи. Загальні умови функціонування. Система електронних платежів НБУ. Система СБІФТ. Розвиток міжнародних платіжних стандартів. Система ТАРГЕТ. Інші платіжні системи, зокрема Інтернет. Особливості систем грошових переказів для фізичних осіб. Розширення фінансових послуг «Укрпошти».

5.3. Платіжні інструменти. Різновиди платіжних інструментів. Порядок емісії. Рівень розвитку використання спеціальних платіжних засобів (карткового бізнесу) в Україні. Зарплатні проекти.

5.4. Система захисту інформації і контроль за діяльністю платіжних систем. Склад системи захисту. Відповідальність суб'єктів переказу. Контроль за діяльністю платіжних систем НБУ.

Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти

6.1. Сутність валютних операцій. Валютні операції (поточні і термінові). Функції валютних операцій. Обсяг, мета і організація роботи на ринку операцій спот. Іноземна валюта. Класифікація валютних операцій. Конверсійні операції. Валютна позиція банку. Валютний курс.

6.2. Термінові валютні угоди. Операції на форвардному ринку. Умови форвардного контракту. Форвардний валютний курс. Нові форми та модифікації форвардних угод. Учасники міжнародного ф'ючерсного ринку. Організація здійснення ф'ючерсної угоди. Валютні опціони. Біржові та позабіржові опціони. Основні форми міжнародних розрахунків.

6.3. Діяльність з обміну валюти. Суб'єкти міжбанківського валютного ринку. Обмін безготівкової і готівкової валюти. Документи для обміну валюти за торговельними операціями. Особливості обміну валют для обслуговування нерезидентів і фізичних осіб. Ведення реєстру для валютно-обмінних операцій. Валютні операції та валютні поштові перекази.

Змістовий модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання коштів у позику

Тема 7. Фінансові послуги із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення

7.1. Сутність (депозитних) фінансових послуг із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення. Депозитна послуга. Економічний зміст фінансових операцій із залучення коштів. Порядок відкриття депозитних рахунків. Характеристика клієнтів фінансових установ по вкладних операціях. Місце депозитних послуг у структурі джерел банківських ресурсів.

7.2. Класифікація депозитних послуг. Ознаки класифікації. Різновиди строкових депозитів. Депозити до запитання. Депозитні сертифікати. Ощадні вклади фізичних осіб.

7.3. Характеристика рівня розвитку депозитної діяльності в Україні. Динаміка зміни коштів на депозитних рахунках підприємств, організацій і

фізичних осіб у фінансових установах України за термінами, різновидами послуг та видами валют. Відмінності у депозитному обслуговуванні юридичних і фізичних осіб. Зміни у вимогах до рівня фінансової стійкості ощадних банків. Процентна політика банків і фінансових установ на ринку депозитних послуг. Оцінка ефективності депозитної діяльності фінансових установ. Переваги депозитного обслуговування для підприємства.

Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів з кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків

8.1. Поняття кредитних правовідносин. Положення Цивільного кодексу України про кредитні відносини. Сутність кредиту. Умови його надання. Кредитор. Кредитна операція. Позичальник. Кредитна лінія. Фінансовий кредит. Суб'єкт і об'єкт кредитної угоди.

8.2. Класифікація видів кредитування. Критерії класифікації: терміни кредитування, види забезпечення, ступені ризику, методи надання, джерела фінансування, економічний характер об'єктів кредитування. Форми кредиту. Короткострокове та довгострокове кредитування на залученій основі через фінансових посередників. Банківський кредит. Методи банківського кредитування. Іпотечний кредит. Інвестиційний кредит.

8.3. Структура кредитних відносин. Сутність структури кредитування. Документи для оформлення кредиту. Мета набування кредиту.

8.4. Кредитна політика. Державна грошово-кредитна політика. Порядок її формування. Показники та напрями перегляду кредитної політики банку. Інтернет – банкінг.

8.5. Кредитний ризик і види заборгованості за кредитними операціями. Сутність кредитного ризику. Роль НБУ в забезпеченні компенсації можливих збитків за кредитними операціями. Різновиди заборгованості за кредитними операціями. Діяльність бюро кредитних історій.

8.6. Оцінка фінансового стану та кредитоспроможності позичальника. Сутність платоспроможності. Встановлення оціночного рівня позичальника. Фінансові показники оцінки і їх нормативні значення. Аналіз грошових потоків. Суб'єктивні фактори оцінки кредитоспроможності позичальника. Відмінності в оцінці бюджетної, фінансової установи і фізичної особи.

8.7. Класифікація позичальників за результатами оцінки їх фінансового стану. Умови визначення класів оцінки фінансового стану. Різновиди забезпечення по кредитах. Види гарантій.

8.8. Класифікація кредитних операцій. Поділ операцій на групи відповідно до стану обслуговування боргу. Характеристика критеріїв віднесення позичальників до певних груп за характеристиками їх розрахунків за кредитами та виплатою процентів.

8.9. Класифікація кредитного портфеля за ступенем ризику. Двухфакторна основа класифікації кредитів: фінансовий стан позичальника та стан обслуговування боргу. Характеристика видів кредитних портфелів.

Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок

9.1. Еволюція розвитку кредитно-кооперативного руху. Перші кредитні кооперативи у світі й Україні. Еволюція кооперативного руху. Ліквідація кредитних кооперативів за радянських часів.. Відродження кредитних спілок.

9.2 Організаційно-правові умови створення кредитних спілок. Законодавчо-нормативне регулювання діяльності кредитних спілок. Закон України «Про кредитні спілки». Вимоги до організаційно-правової форми. Кількісний склад. Рівень формування пайового капіталу. Перелік дозволених фінансових послуг. Вартість майна. Принципи діяльності. Державне регулювання діяльності кредитних спілок,

9.3. Концепція неприбуткової діяльності кредитних спілок. Принципи неприбутковості. Головні відмінності кредитних спілок від інших фінансових установ: власники, цілі, клієнти, державний нагляд, управління.

9.4. Порядок реєстрації і внутрішнього регулювання кредитної спілки. Перелік внутрішніх положень. Регулювання основних функцій, професійної підготовки працівників, виділення структурних підрозділів, документообіг, положення про фінансові послуги, їх характер та фінансове управління. Спеціальний порядок реєстрації і внесення в реєстр фінансових установ.

9.5. Оцінка платоспроможності кредитної спілки. Фінансовий механізм діяльності кредитної спілки. Критерії та фінансові нормативи. Пайовий капітал. Резервний капітал. Поділ активів за ступенем ризику. Якість активів. Показники прибутковості і ліквідності. Формування резервів.

Тема 10. Послуги з фінансового лізингу

10.1. Сутність фінансового лізингу. Фінансовий лізинг. Основи регулювання фінансового лізингу в Україні. Закон України «Про фінансовий лізинг». Податкові й правові аспекти лізингових угод. Критерії оцінки пропозицій лізингових угод. Договір фінансового лізингу.

10.2. Оцінка стану лізингу в світі і Україні. Обсяги угод. Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг. Відмінності в регулюванні різними країнами послуг фінансового лізингу. Лізинговий ринок України.

10.3. Економіко-правові умови фінансового лізингу. Предмет лізингу. Суб'єкти лізингу. Сублізинг. Права і обов'язки лізингодавця. Права і обов'язки лізингоодержувача.

10.4. Порядок розрахунку лізингових платежів. Сутність і структура лізингового платежу. Терміни розрахунку. Оподаткування. Вирішення спорів. Ризик лізингу. Умови страхування.

Тема 11. Послуги з факторингу

11.1. Сутність операцій факторингу. Нормативне регулювання факторингу в Україні. Конвенція УНІДРУА про міжнародний факторинг.

11.2. Класифікація факторингу. Стандартний факторинг. Види факторингових угод. Критерії економічної оцінки факторингових послуг.

11.3. Механізм розрахунків за факторинг. Тарифна політика. Склад комісійних. Процентна політика. Відповідальність клієнта перед фактором. Виконання боржником грошової вимоги фактору. Недійсність заборони на

уступку грошової вимоги. Зустрічні вимоги боржника. Захист прав боржника.

Тема 12. Послуги ломбардів

12.1. Умови створення та діяльності ломбардів. Державне регулювання та контроль за діяльністю ломбардів. Діяльність ломбардів відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». Вимоги до надання фінансових послуг ломбардами. Загальні принципи діяльності та надання послуг ломбардами.

12.2. Характеристика основних послуг ломбардів. Договір застави. Фінансові кредити ломбардів за видами застави. Супутні послуги ломбардів. Вимоги до обліку й облікової та реєструючої систем ломбарду.

12.3. Об'єднання ломбардів. Всеукраїнська асоціація ломбардів.

Змістовий модуль 3. Фондовий ринок, фінансові послуги із довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення

Тема 13. Учасники та операції з цінними паперами на фондовому ринку

13.1. Учасники фондового ринку. Фондова біржа. Організація біржової діяльності. Фондові індекси. Міжнародний фондовий ринок. Організація професійної діяльності з торгівлі цінними паперами. Регулювання ринку цінних паперів.

13.2. Види цінних паперів Фінансові послуги з емісії цінних паперів. Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку. Андерайтинг. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку. Випуск облігацій державних позик та бюджетна політика держави. Пайові, боргові та похідні цінні папери. Фондові деривативи. Строкові операції з цінними паперами. Опціонні операції. Інтернет-трейдинг.

13.3. Депозитарні послуги. Номінальне утримання цінних паперів. Реєстраційні послуги. Розрахунково-клірингові операції з цінними паперами.

Тема 14. Довірче управління фінансовими активами і цінними паперами

14.1. Економічна та правова основа довірчих операцій. Сутність трасту. Правова основа довірчих операцій з управління майном в різних країнах. Основні законодавчо-нормативних актів стосовно довірчого управління фінансовими активами та цінними паперами.

14.2. Управління фінансовими активами фізичних і юридичних осіб. Довірче управління на ринку банківських послуг. Довірче управління активами на ринку нерухомості. Довірча діяльність на фондовому ринку. Використання заставного права в діяльності довірчих товариств. Перспективи розвитку довірчих операцій в Україні і світі.

Тема 15. Фінансові послуги та операції з цінними паперами у сфері будівництва житла та операціях з нерухомістю

15.1. Сутність фінансових послуг з управління майном при фінансуванні будівництва житла. Умови створення та функціонування фондів операцій з нерухомістю (ФОН) та фондів фінансування будівництва (ФФБ). Особливості

державного регулювання. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю».

15.2. Фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва (ФФБ). Механізм функціонування ФФБ. Укладання договору про участь у фонді фінансування будівництва. Особливості фінансування будівництва через ФФБ.

15.3. Операції з цінними паперами фондів операцій з нерухомістю (ФОН) на ринку фінансових послуг. Створення та функціонування фонду операцій з нерухомістю, державне регулювання.

Тема 16. Інструменти фондового ринку

16.1. Фондовий ринок та ринок капіталу. Особливості операцій з цінними паперами на ринку капіталу. Фондовий ринок і ринок іпотеки. Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери. Брокерські (комісійні) послуги торговців цінними паперами.

16.2. Аналіз та оцінка вартості інструментів ринку цінних паперів. Формування портфелю цінних паперів. Управління портфелем цінних паперів. Поняття портфельного інвестування. Основні теорії портфельного інвестування та управління портфелем. Операції зі спільного інвестування. Вкладання капіталу в інвестиційні сертифікати. Основні концепції і форми організації інвестиційних фондів та діяльності інвестиційних компаній. Сек'юритизація активів від розміщення цінних паперів.

Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення

17.1. Фінансові послуги у сфері страхування. Взаємодія страхових компаній і банківських установ. Страхові компанії зі страхування життя. Тарифна політика. Особливості державного регулювання страхового ринку. Закон України «Про страхування». Інтернет-страхування.

17.2. Недержавне пенсійне забезпечення. Законодавство і система недержавного пенсійного забезпечення. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Принципи. Недержавні пенсійні фонди та їх види. Учасники та вкладники. Засновники недержавного пенсійного фонду, порядок його реєстрації. Адміністрування фонду. Зберігач фонду. Пенсійні активи. Пенсійні виплати. Особливості державного регулювання. Недержавні пенсійні фонди, страхові компанії зі страхування життя та банки: взаємодія на ринку додаткового пенсійного забезпечення. Формування пенсійних контрактів та пенсійних систем: іноземний досвід.

Перелік практичних та лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних та лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 2. Завдання 1.	Вирішення задач з злиття та поглинання з використанням цінних паперів. Аналіз реклами фінансових послуг.
Тема 6. Завдання 2.	Вирішення задач з валютних операцій
Тема 7. Завдання 3.	Вирішення задач з кредитних операцій
Тема 8. Завдання 4.	Вирішення задач з оцінки кредитоспроможності позичальника
Тема 9. Завдання 5	Обчислення нормативів кредитних спілок
Тема 10. Завдання 6	Вирішення задач з фінансового лізингу, обчислення лізингових платежів
Тема 11. Завдання 7.	Вирішення задач з факторингу
Тема 12. Завдання 8.	Вирішення задач з ломбардної діяльності
Тема 13. Завдання 9	Вирішення задач з цінних паперів
Тема 15. Лабораторна робота	Ділова гра «Вибір найкращого об'єкта інвестування з використанням системи підтримки прийняття рішень (СППР)»

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 17	Вивчення лекційного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів, наукової і довідкової літератури
Тема 2,6,7, 8, 9,10, 11, 12, 13	Підготовка до практичних занять
Тема 15	Підготовка до лабораторної роботи
Тема 1 – 17	Підготовка творчого завдання
Тема 1 – 9	Підготовка компетентнісно-орієнтованого завдання

Кількість годин лекційних, практичних та лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни «Ринок фінансових послуг і фондовий ринок» для реалізації визначених компетентностей стандартом вищої освіти зі спеціальності і освітньою програмою та активізації освітнього процесу на лекційних, практичних і лабораторних заняттях передбачено застосування таких методів навчання як: міні-лекції (Тема 16, 17), групова робота (Тема 10, 11), кейс- технології (Тема 8), практикуми-дискусії (Тема 1, 2, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14), ділові ігри (Тема 15), ситуаційні завдання (Тема 3, 4), творчі дебати (Тема 4).

Виконання практичних освітніх завдань за навчальною дисципліною сприяють формуванню у студентів soft skills.

Під час проведення лекційних, практичних та лабораторних занять використовуються: компетентнісно-орієнтовані завдання, творчі завдання, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний підходи, тестові завдання, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький методи викладання.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує для оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання. Система оцінювання сформованих компетентностей враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні та лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи.

Контрольні заходи включають: поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу скласти іспит, – 35 балів); підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового іспиту відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів відбувається під час практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань і проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного і емпіричного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з нормативною базою і рекомендованою літературою, а також із сучасною іноземною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, виконанні презентацій індивідуальної роботи, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; математична досконалість виконання індивідуального творчого та компетентнісно-орієнтованого завдань; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність та автономність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Лекційні заняття:

Під час викладання навчальної дисципліни передбачено виконання здобувачами вищої освіти на лекції самостійної контрольної роботи. За контрольну роботу здобувач може отримати 20 балів. Загальні критерії оцінювання контрольної роботи: виконав правильно всі частини завдання з повними поясненнями і обґрунтуванням висновків і наданням прикладів з власної практики чи публічних прикладів.

Практичні (лабораторні) заняття:

Під час лабораторної роботи здобувачі вищої освіти беруть участь у діловій грі. За її виконання вони можуть отримати 5 балів. Критерії оцінювання: 2 бали – робота в програмну забезпеченні та проведені розрахунки за завданням лабораторної роботи; 1,5 бали – опис отриманих результатів за завданням лабораторної роботи; 1 бал – рекомендації щодо вирішення існуючих проблем з обраного питання в межах завдання лабораторної роботи; 0,5 балів – висновки за завданням лабораторної роботи.

Під час практичних занять здобувачі вищої освіти виконують дві поточні контрольні роботи. За їхнє виконання вони можуть отримати по 6 балів. Критерії оцінювання: 1 бал – розпізнав і навів найпростіші початкові гіпотези без будь-яких розрахунків; 2-3 бали – виконав правильно початкові дії за правильним алгоритмом і надав часткові пояснення; 4-5 бали – виконав правильно всі дії за правильним алгоритмом і надав часткові пояснення; 6 балів – виконав правильно всі дії за правильним алгоритмом і надав розгорнуті пояснення.

Під час практичних занять здобувачі вищої освіти виконують презентацію за результатами компетентнісно-орієнтованого завдання. За її виконання вони можуть отримати до 5 балів. Критерії оцінювання: 3 бали – презентація включає аналіз за темою компетентнісно-орієнтованого завдання; 2 бали – презентація включає висновки та рекомендації за темою компетентнісно-орієнтованого завдання.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає виконання індивідуального творчого завдання та компетентнісно-орієнтованого завдання. За їхнє виконання вони можуть отримати до 10 балів та 8 балів відповідно. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового іспиту, завданням якого є перевірка розуміння здобувачем програмного

матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Семестровий контроль: Іспит.

Екзаменаційний білет охоплює програму навчальної дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування здобувачами вищої освіти необхідних компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 4 завдань: двох стереотипних завдань та двох практичних завдань (діагностичного та евристичного), останні вимагають обов'язкове проведення розрахунків, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної та практичної підготовки здобувача вищої освіти і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає:

Стереотипне завдання порівняльного характеру №1: максимальна кількість балів 5.

Стереотипне завдання теоретичного характеру №2: максимальна кількість балів 5.

Діагностичне завдання: максимальна кількість балів 15.

Евристичне завдання: максимальна кількість балів 15.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Здобувача вищої освіти слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на іспиті, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит».
Семестр I Навчальна дисципліна «Ринок фінансових послуг і фондовий ринок»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

Ситуаційне завдання. Відповідно до вимог нормативного регулювання фінансової діяльності кредитних спілок, які дії має запропонувати кредитний менеджер кредитної спілки, якщо заборгованість за кредитом члена кредитної спілки постійно перевищує 10% капіталу кредитної спілки ?

Ситуаційне завдання. На прикладі будь-якої фінансової послуги порівняти її вартісну характеристику відповідно до сучасних пропозицій фінансових установ. Наскільки високі коливання вартості фінансових послуг банківських і небанківських фінансових установ

Завдання 2. (діагностичне) Визначити, яку суму підприємство «Аніт» повинно повернути банку через рік за кредит в 450 тис. грн. кредит надано під 16% річних. Внаслідок зміни умов кредитування після двох місяців ставку збільшили на 1 п. п., а після 6 місяців – ще на 2 п. п. Розрахувати збитки підприємства через збільшення процентної ставки за кредитування. Чи перевищать вони збитки від початкового збільшення процентної ставки за договором на 1,5 п.п. ?

Завдання 3. (евристичне) Підприємство із переробки зерна «Елеватор» регулярно постачає на два хлібозаводи борошно на умовах товарного кредитування. Строк платежу становить 30 днів. Обороти за місяць одного хлібозаводу з купівлі борошна дорівнює 500 тис. грн., а іншого – 400 тис. грн. Підприємство «Елеватор» уклало із банком-фактором ПАТ «Сведбанк» договір факторингу, який передбачає використання попереднього фінансування фактором у розмірі 85 % дебіторської заборгованості підприємства за місяць при позичковому проценті 20% річних. Комісійні банку-фактора дорівнюють 0,8 % від обороту, що обслуговується за договором факторингу. Розрахувати, як зміняться **річні витрати** постачальника борошна підприємства «Елеватор» за факторингом, якщо: позичковий процент підвищиться на 2 п.п.; розмір комісійних зменшиться на 0,3 п.п.? Визначити, який із цих змінних факторів більше вплинув на витрати підприємства «Елеватор» з факторингу?

Затверджено на засіданні кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових технологій

Протокол _____ від _____

Завідувач кафедри, д. е. н., проф.

Екзаменатор, д. е. н., проф.

В.Ф.Тищенко

Н. М. Внукова

**Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти за відповіді на питання та завдання іспиту з навчальної дисципліни
«Ринок фінансових послуг і фондовий ринок»**

Евристичне і діагностичне завдання оцінюються по 15 балів, ситуаційні завдання - 10 балів (по п'ять балів кожне завдання).
Сумарна кількість – 40 балів.

Бал	Ситуаційне завдання	Евристичне завдання	Діагностичне завдання
1-2	Почав виконання завдання з пошуку відповіді на завдання без аргументації	Розпізнав і навів найпростіші початкові гіпотези без будь-яких розрахунків	Розпізнав і навів найпростіші початкові формули без будь-яких розрахунків
3-4	Виконав майже вірно всі частини завдання, але без пояснень	Почав розрахунки за наведеними формулами відповідно до висунутих гіпотез	Почав розрахунки за наведеними формулами не в повному обсязі або з помилками
5-6	Виконав вірно всі частини завдання з частковими поясненнями	Виконав вірно початкові дії за правильним алгоритмом	Виконав вірно будь-які дві дії за правильним алгоритмом
7-8	Виконав вірно всі частини завдання з повними поясненнями і обґрунтуванням висновків	Виконав вірно будь-які всі дії за правильним алгоритмом	Виконав вірно будь-які три дії за правильним алгоритмом
9-10	Виконав вірно всі частини завдання з повними поясненнями і обґрунтуванням висновків і наданням прикладів з власної практики чи публічних прикладів	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав часткові пояснення	Виконав вірно будь-які три дії за правильним алгоритмом і надав часткові пояснення
11	-	Виконав всі дії за правильним алгоритмом і відповідно до висунутої гіпотези надав часткові пояснення	Виконав всі дії за правильним алгоритмом, але з можливими технічними помилками і надав часткові пояснення
12	-	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав пояснення	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав часткові пояснення
13	-	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав розгорнуті пояснення	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав повні пояснення
14-15	-	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав повні пояснення, запропонував альтернативні алгоритми	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав повні пояснення, запропонував альтернативні алгоритми

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Арутюнян С. С. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. та ін.; за заг. ред. С. С. Арутюнян, М. І. Іоргачова. – Харків: «Діса плюс», 2020. – 312 с.
2. Слав'юк Н. Р. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / Н. Р. Слав'юк, С. В. Глущенко. – Київ : НаУКМА, 2022. – 206 с.
3. Рамський А. Ю., Жукова Ю.М., Обушний С.М. Ринок цінних паперів у питаннях та відповідях : навч. посіб. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 228 с.

Додаткова

4. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 8. – С. 5–11.
5. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (зі змінами): Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2020. – № 25. – Ст. 171.
6. Про кредитні спілки : Закон України від 14 липня 2023 року № 3254-IX// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, №№ 85-86, ст.315.
7. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX // Урядовий кур'єр. – 2021. – № 166.
8. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909 – IX // Голос України від 18.12.2021. – № 243.
9. Про фінансовий лізинг : Закон України від 4.02.2021 р. № 1201-IX // Урядовий кур'єр. – 2021 – № 51. – С. 10.
10. Цивільний Кодекс України / укл. О. Руденко. – Х. : Фактор, 2003. – 472 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

11. Внукова Н.М. Оцінка динаміки змін сучасного стану банківської системи України / Н.М.Внукова, О.Сиплива // Acta Academiae Beregsiensis. Economics. - 2024.- Том 1. - №5. - С.281-292. DOI:10.58423/2786-6742/2024-5-281-292.
12. Внукова Н. М. Теоретичні аспекти визначення сутності конкурентоспроможності страхових компаній / Н. М. Внукова, Е. Р. Мамедова // Ефективна економіка. - 2020. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7799>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.12.
13. Внукова Н. Оцінка діяльності банків з ризик-контролю клієнтів у системі фінансового моніторингу / Н. Внукова, І. Плєсун, С. Сокол, А. Ягольницький // Облік і фінанси. – 2021. – № 2 (92). – С.44-50 [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.afj.org.ua/ua/article/829/>

14. Внукова Н.М. Порівняння підходів до оцінки кредитоспроможності підприємств гірничо-металургійного комплексу / Н.М.Внукова, Д. А.Швед // Актуальні проблеми сталого розвитку. – 2024. – Т. 1.- № 1. – С. 13-20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32794>

15. Пономаренко В. С. Вплив державного регулювання і нагляду на розвиток ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу України / В. С. Пономаренко, Н. М. Внукова, О. М. Колодізєв, С. А. Ачкасова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2019. –№ 2 (29). – С. 419-429 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fkd1.ubs.edu.ua/article/view/171986>.

16. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

17. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

18. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

19. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 р. № 978-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text>.

20. Liu,M.,Liu,H.F.,&Lee,C.C Shadow Banking, Stock Market Volatility and Stock-Money Market Correlation: Evidencefrom China. Emerging Markets Financeand Trade. - 2025.- 61(6), 1734-1752. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://doi.org/10.1080/1540496X.2024.2425731>

21. Vnukova N. Identifying changes in insurance companies' competitiveness on the travel services market / N. Vnukova, N. Opeshko, E. Mamedova // Insurance Markets and Companies. – 2020. – Vol. 11. – P. 53-60. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25386>.

22. Vnukova N. Trends in the developing Ukrainian non-bank financial service markets assessed using a mixture separation method / N. Vnukova, R. Bacho // Economics of Development. – 2020. – Volume 19. – Issue 4. – P. 48-60. doi:10.21511/ed.19(4).2020.05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25327/1/ED_2020_04_Vnukova.pdf.

23. Vnukova N. Determining the level of bank connectivity for combating money laundering, terrorist financing and proliferation of weapons of mass destruction / N. Vnukova, S. Kavun, O. Kolodiziev, S. Achkasova, D. Hontar //

Banks and Bank Systems. 2019. – Vol. 14. – Issue #4. – pp. 42-54. doi:[http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14\(4\).2019.05](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14(4).2019.05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://businessperspectives.org/journals/banks-and-bank-systems/issue-335/determining-the-level-of-bank-connectivity-for-combating-money-laundering-terrorist-financing-and-proliferation-of-weapons-of-mass-destruction>.

24. Ринок фінансових послуг і фондовий ринок: ПНС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=464>.